

Stockholm 2025-05-02

Angående Förslag till Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om försöksdjursverksamhet (5.2.16-04771/2025)

Sammanfattande synpunkter

Detta remissvar gäller endast föreskriftsförslaget om försöksdjursverksamheter, för förslaget om de djurförsöksetiska nämnderna har vi lämnat ett separat remissvar.

Djurskyddet Sverige tackar för möjligheten att komma med synpunkter på föreskriftsförslaget.

Sammanfattningsvis **avstyrker Djurskyddet Sverige förslaget som helhet**. Vi föreslår att endast de förändringar som måste genomföras på grund av ändringen i EU-direktivet genomförs och att resterande delar återremitteras.

Både föreskrifterna och förändringarna är mycket omfattande och remisstiden är alldeles för kort för att vi ska kunna ta ställning till alla förslag. Vi saknar också en tydlig jämförelse mellan nuvarande föreskrift och det nya förslaget där de föreslagna ändringarna är markerade på ett tydligt sätt. Detta hade underlättat remissinstansernas möjlighet att ge adekvata kommentarer. Vi ser i övrigt flera paragrafer som skiljer sig från EU-direktivet på ett så tydligt sätt att föreskrifterna inte kan anses stämma överens med direktivet. Vi hittar också felaktiga hänvisningar till paragrafer. Detta har inneburit att varje paragraf behövt jämföras både med konsekvensutredningen, nuvarande föreskrift samt EU-direktivet vilket är för tidskrävande givet remisstiden. Ovanstående gör att vi måste avstyra föreskriftsförslaget som helhet.

Vi väljer nedan att ge några mer detaljerade kommentarer, men understryker att vi alltså inte har hunnit gå igenom alla delar så noga som vi hade önskat. Att vi inte har kommenterat en paragraf innebär alltså inte att den tillstyrks.

Detaljerade kommentarer

1 kap. Inledande bestämmelser

3 §. Vi anser inte att definitionen av 3R-principen stämmer överens med EU-direktivets beskrivning (kapitel 1, artikel 4). Framför allt gäller detta definitionerna av reduce och refine. Gällande reduce så beskriver försöksdjursdirektivet det som att *"the number of animals used in projects is reduced to a minimum"*, vilket inte stämmer överens med den föreslagna definitionen att *"minska antalet djur i djurförsök"*.

Gällande refine så beskrivs begreppet i försöksdjursdirektivet som *"eliminating or reducing to the minimum any possible pain, suffering, distress or lasting harm to the animals"*. Inte heller detta överensstämmer med den föreslagna definitionen *"att minska deras lidande"*. De föreslagna skrivningarna riskerar att leda till att både antalet djur som används i försök och det lidande som djuren utsätts för faktiskt minskar i mindre omfattning än syftet med EU-direktivet.

2 kap. Verksamhetstillstånd, godkännande av försöksdjursanläggningar och etiskt godkännande av djurförsök.

13 §. Vi anser inte att detta stämmer överens med försöksdjursdirektivet. Enligt Annex VI, punkt 1 i EU-direktivet så ska sökande ange *"Relevance and justification of the following: a) use of animals including their origin, estimated numbers, species and live stages; b) procedures"*. Kravet på relevans och motivering saknas helt i föreskriftsförslaget vilket gör att det inte uppfyller direktivet.

Inte heller punkt 12 i föreskriftsförslaget stämmer överens med direktivet. I direktivet är denna punkt uppdelad i två punkter (3 och 4). Punkt 3 lyder: *"The planned use of anaesthesia, analgesia and other pain relieving methods"*. Punkt 4 lyder: *"Reduction, avoidance and alleviation of any form of animal suffering, from birth to death where appropriate"*. I föreskriftsförslaget har dessa i stället lagts ihop till en punkt som kan tolkas som att det endast gäller smärtlindring och bedövning.

19 §. Här har kravet på att djuret inte ska fixeras på annat sätt utöver vad som är tillåtet vid hållande av arten när den inte omfattas av djurförsök tagits bort. Anledningen tas inte upp i konsekvensutredningen.

21 §. Ringmärkning bör prövas av djurförsöksetiska nämnden.

23 §. Vi föreslår att punkt 5 ändras till "För att deras miljö ändras på ett sätt som är av negativ betydelse utifrån djurvälstånd eller djurhälsa". Djurvälstånd är ett mer relevant begrepp än djurhälsa i detta sammanhang.

3 kap. Ansvarsfördelning inom försöksdjursverksamhet

3 §. Enligt punkt 6 ligger det på tillståndshavaren att vidta åtgärder efter att föreståndaren lämnar information. Vi anser att föreståndaren måste ha mandat att gå in och själv vidta dessa åtgärder då föreståndaren arbetar närmare verksamheten.

7 §. Djurskyddet Sverige anser att det ska vara krav på att det finns en ansvarig etolog vid alla försöksdjursverksamheter. En veterinär har inte rätt kompetens för att göra en berikningsplan och utvärdera djurens psykiska välbefinnande.

5 kap. Djurskyddsorgan

2 §. Då djurskyddsorganets uppgift är att råda och övervaka ur djurskyddssynpunkt, så behöver etologisk kompetens alltid ingå i djurskyddsorganet.

6 §. Generellt anser Djurskyddet Sverige att det ska finnas en detaljerad och tydlig positiv lista för vilka ändringar ett djurskyddsorgan får besluta om.

Under punkt 1 stod det tidigare att ändringen "inte riskerar att inverka negativt på försöksdjurens välfärd" och detta har nu ändrats till "inte riskerar att försöksdjuren utsätts för ett ökat lidande". Detta innebär att djurskyddsorganet får ännu större mandat att besluta om ändringar. Det är fullt möjligt att en ändring inte leder till mer lidande, men samtidigt leder till en försämrad välfärd. I konsekvensutredningen benämns detta som "ett förtydligande", vi anser att det riskerar att vara en försämring och menar att ordet välfärd ska vara kvar.

6 kap. Utbildning och kompetens inom försöksdjursverksamhet

7 §. Under punkt 2 avstyrker vi att det tagits bort att utbildningen ska innehålla "Etik i samband med... djurens välfärd och 3R-principen". Djurvelfärd har försvunnit helt ifrån utbildningskravet, vilket vi ser som en allvarlig försämring. Utbildningskrav inom 3R har visserligen lagts till som en egen punkt ("Krav på ersättning, begränsning och förfining"), men vi anser att även den etiska aspekten kring 3R är viktig.

8 §. Personer som sköter försöksdjur och/eller utför eller utformar djurförsök bör inte bara ha kunskap inom hantering, utan även träning av försöksdjuren då detta är en självklar del av förfining.

7 kap. Planering inför djurförsök

Allmänna råd till 7 kap. 3 § 10. Detta allmänna råd bör vara ett krav. Att elever, innan de använder levande djur i sin utbildning, har diskuterat djurskydd, etik, etiskt godkännande samt förbereda sig utan levande djur måste anses vara obligatoriskt för att minska djurlidande och uppfylla 3R.

8 kap. Åtgärder under och efter djurförsök

1 §. Här står att vid behov ska tillsyn ske även nattetid. Vi menar att hantering och tillsyn av nattaktiva djur generellt alltid ska ske under deras vakna period. Detta är något som tagits upp i förslaget till ny föreskrift för sällskapsdjur (L80). Att kunna följa sin dygnsrytm är en viktig del av djurs välfärd och kommer dessutom mest troligt påverka den vetenskapliga kvaliteten positivt.

5 §. Vi anser inte att det ska finnas undantag gällande att behandla med förebyggande och postoperativa smärtstillande medel. Om möjligheten till undantag ska finnas kvar i föreskriften bör specifikationerna kring vilka förutsättningar som då ska vara uppfyllda vara kvar. Nu är dessa borttagna, vilket gör paragrafen mindre tydlig.

13 §. Vi saknar en definition av "försök". Användningen av begreppet bör dessutom ses över och jämföras med hur det används i försöksdjursdirektivet.

10 kap. Avlivning av djur

Gällande hela kapitlet om avlivning föreslår vi att det förs en dialog med de handläggare som ansvarar för revideringen av Jordbruksverkets föreskrift om slakt och avlivning (L22). Generellt, men kanske specifikt gällande fisk, så önskar vi att man konsulterar de svenska experter som finns på avlivnings- och bedövningsmetoder och hur medvetlöshet bör mätas. Vi ställer oss till exempel frågande till om de metoder för att kontrollera om djuret är dött och som listas i 4 § fungerar gällande fisk och om det är vetenskapligt säkerställt att hypotermisk chock ger en omedelbar förlust av hjärnaktivitet.

11 kap. Krav på destinationsuppfödning och användning av icke-destinationsuppfödda djur.

Generellt menar Djurskyddet Sverige att det inte bör kunna göras undantag för att få använda herrelösa eller förvildade tamdjur, infångade vilda djur, människoapor och primater. Om sådana undantag ska tillåtas bör Jordbruksverket vara den myndighet som ger undantag. Kompetensen

om dessa djurkategorier och deras välfärd hos de djurförsöksetiska nämnderna är ytterst begränsad.

12 kap. Identitetsmärkning av försöksdjur

6 §. Det är anmärkningsvärt att just fiskar får märkas med "andra invasiva märkningsmetoder" utan att dessa specificeras. Fiskar består av ett mycket stort antal arter med vitt skild fysiologi och behov och märkningsmetoder bör specificeras för varje art utifrån deras välfärd. Det är känt att vissa märkningsmetoder som används för fiskar påverkar deras möjlighet till överlevnad och naturligt beteende.

14 kap. Försöksdjursanläggningars utformning och funktion

21 §. I paragrafen står att försöksdjuren ska ha regelbundna ljus- och mörkerperioder och en ljusintensitet som är anpassad till arten. Det bör läggas till att hantering och skötselåtgärder av djur ska utföras under deras vakna perioder, vilket innebär åtgärder för nattaktiva djur. Detta är både viktigt för en acceptabel djurvälfärd och möjlighet till naturligt beteende, men också för den vetenskapliga kvaliteten då djur som väcks under perioder när de egentligen ska sova kommer att stressas.

15 kap. Skötsel och hållande av försöksdjur

Detta kapitel och efterföljande djurslagsspecifika kapitel behöver ses över med hänsyn till djurens möjligheter att bete sig naturligt och hur bestämmelserna uppfyller 2 kap. 2 § i djurskyddslagen. Flera av de hållandesätt som godkänns i nuvarande och den föreslagna föreskriften leder till att djur inte har möjlighet att utföra viktiga naturliga beteenden, vilket alltså är ett lagkrav. Vi har valt att inte kommentera alla exempel på detta, utan ger ett fåtal exempel. Utöver detta bör reglerna för försöksdjur sättas i relation till det nya förslaget om föreskrifter av hållande av sällskapsdjur och den rapport som SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd tagit fram i samband med detta. Dessa två föreslagna föreskrifter skiljer sig åt på ett oproportionerligt sätt. Till exempel bör utrymmeskrav och avvänjningstider ses över. Att försöksdjur hålls på ett sätt som gör att de har möjlighet att utföra sina naturliga beteenden och så att de är mindre stressade och har en bättre djurvälfärd är självklart viktigt för djuren, men också för forskningsresultaten, då mindre stressade djur ger bättre resultat.

Allmänna råd till 15 kap. 5 §. I det allmänna rådet står att "den tid som försöksdjuret hålls individuellt bör i möjligaste mån minimeras". Detta är inte i enlighet med försöksdjursdirektivet. Att ensamtid minimeras är ett absolut lagkrav i direktivet (Annex 3, 3.3): "In cases where single housing is allowed in accordance with article 33(3) the duration *shall* be limited to the minimum period necessary". För att följa direktivet måste alltså detta flyttas från det allmänna rådet och bli ett krav.

16 kap. Särskilda bestämmelser för mus, råtta, gerbil, hamster och marsvin

Allmänna råd till 2 kap. 2 § djurskyddslagen. Vi förslår att detta ändras så att det blir enhetligt med nya förslaget till föreskrifter för hållande av sällskapsdjur (L80), vilket innebär senare avvänjningstider än de föreslagna.

3-4 §§. Överskriften till dessa paragrafer är "inredning och berikning", men det som ges som exempel är inte berikning utan endast inredning.

8 §. Att kunna stå upp på bakbenen är ett av de viktigaste naturliga beteendena för en råtta, detta tillåts inte med den tillåtna minsta burhöjden. Detta är ett tydligt exempel på att utrymmeskraven inte uppfyller 2 kap. 2 § i djurskyddslagen.

17 kap. Särskilda bestämmelser för kanin.

Allmänna råd till 2 kap. 2 § djurskyddslagen. Vi förslår att detta ändras så att det blir enhetligt med nya förslaget till föreskrifter för hållande av sällskapsdjur (L80), vilket innebär senare avvänjningstider än de föreslagna.

22. kap. Särskilda bestämmelser för nötkreatur, får, get, gris och hästdjur.

2 §. Vi motsäger oss att hästar får hållas i ensambox så länge de har syn-, hörsel-, lukt- och känselkontakt. Alla hästar bör få tillgång till full fysisk kontakt med andra hästar dagligen.

23 kap. Särskilda bestämmelser för vissa fåglar

Generellt avstyrker vi helt att vilda fåglar ska få användas i djurförsök, oavsett om det är korta eller långa perioder.

2 §. Här specificeras att zebrafink och duva ska kunna flyga korta sträckor. Detta bör gälla alla flygande fåglar för att föreskriften ska kunna anses uppfylla 2 kap. 2 § djurskyddslagen.

25 kap. Särskilda bestämmelser för fisk.

4 §. Vi motsäger oss skrivningen att "fiskar ska förSES med lämplig miljöberikning *om inte deras beteendemässiga egenskaper indikerar att sådant inte krävs*". Ingen art har en beteendemässig egenskap som gör att den inte kräver någon form av berikning, däremot behöver självklart berikningen anpassas till art. Skrivningen lever heller inte upp till EU-direktivet. I annex III 3.3 b) står att "Environmental enrichment in animal enclosures *shall be adapted to the species and individual needs of the animals concerned*". Det står ingenting om att det finns arter som inte ska få berikning. Vi föreslår i stället: "Fiskar ska förSES med lämplig miljöberikning som är anpassat till arten och individens behov".

För Djurskyddet Sverige

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare

Emma Brunberg
Sakkunnig